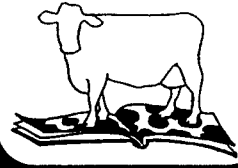

שונות ומשונות

פינת הלשון

יחום – Estrus - Heat

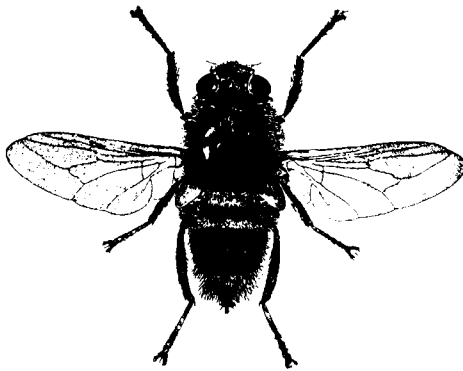
הטלת ביציו בנחירי הצאן וזאת צרה גדולה מאד ולא כאן המקום להרחיב. מספיק לנו עם הזבוב "שלנו".

ניסיתי להבין את הקשר המושגי בין *oestrus* הזבוב לבין *oestrus* היחום. בלי ספק, ההקבלה מתבססת על התנהגות הבקר הנתקף על ידי הזבוב. למי שהתנסה וזוכר בקר חופשי, במרעה למשל: בימים חמים שטופי שמש פתאום כל העדר משתגע, ותוך הרמת הזנבות כמו דגלים הבקר מתרוצץ אחוז אימים פעם הנה פעם שמה. התבוננות חדה עשויה לעתים לגלות זבוב כזה רודף את העדר. בעצם, אף פעם לא הוכח, למה הבקר מתרוצץ פרוע, כי לזבובים אלה אין עוקץ ואין להם פה פעיל ונושך – כך שאינם מסוגלים לפגוע בבקר. מקלט מן הזבובים יימצא בצל או בבורות מים. אין להוציא מכלל אפשרות, שהבקר שומע (?) את משק כנפיו של הזבוב המתקרב (כאילו זמזום של מנוע קטן) ואיכשהו קושר את הצליל עם הנזק הצפוי (?) – לא יכול להיות. אז תביאו ראייה יותר משכנעת.

בהזדמנות הכנת סיור הרפתניים (מקרב הזוכים בפרס תחרות חלב הזהב) גם דאגו לספק לכל אחד מילון מונחים מקצועיים באנגלית אמריקאית, על מנת להקל עליהם ועל בני שיחם האמריקאים את חליפת הרשמים והמידע. כאמור, השתדלו לתת את המונחים המקבילים באנגלית כפי שהיא נהוגה בארה"ב. בחלק הדן במונחי פוריות עיני קלטה, בין היתר, את היחום = *Heat, Estrus*.

אין לי בעיה עם *Heat*: זה חום ועד קדחת, חמימות עד כדי התלהבות, אדמומיות וסימן לחץ עד כעס, ורתיחה בעדנא דרתחא – אם תרצו, אבל לא צריך להגזים. בנוסף לכך, האנגלית מכירה *Heat* גם במובן להט ותשוקה, תאוה וקנאה וחשק עז. אז מובן מאילו שזה מתאים גם ליחום – כן, הכוונה ליצר המיני ומכאן גורה המילה יחום המבטאת את התעוררותו של אותו יצר, ביחוד אצל בעלי חיים. הנה פרה שמתייחמת באנגלית נמצאת *in heat*. אין בעיה, העיקר שנתפוס אותה בזמן כדי להזריעה כל עוד היא חמה.

חקירת המקורות למונח *Estrus* בהחלט היתה מלהיבה (איך לא?!). קודם כל, מחוץ לכתיב הנהוג בארה"ב מקובל לכתוב *Oestrus*. זה נשמע כאילו לטינית, אבל זה דוקא יוונית *οἰστρός* ומעבר לכל אותם מונחים עבריים דלעיל, זה גם שמו של זבוב גדול, בעל שתי כנפים בלבד, המסכן. לרבים מרפתנינו מוכר זבוב זה בשם זבוב הבעיר או זבוב חרריהעור – *oestrus bovis*, שהזחלים שלו הם הגורמים את הנזק לבקר ולעורו; לכן השם *hypoderma bovis*, הווה אומר מתפתחים מתחת לעור הבקר. אגב כך נזכיר גם זבוב התוקף את הצאן (*oestrus ovis*) על ידי

קראנו בשבילכם... Dairy Herd Management

מלחים אניוניים

D.H.M. V/2000

הירחון האמריקאי Dairy Herd Management מחודש מאי השנה הביא בעמ' 12 במסגרת הטור 'Profit tips' מספר קריטריונים לשימוש במלחים אניוניים. לפי כך, האבסה נבונה במלחים אניוניים עשויה להקטין אירועי קדחת חלב ואת חומרת רמה נמוכה של סידן בדם הפרה הממליטה. אולם, אין להמליץ על מלחים אניוניים בכל מקרה משום שהם עלולים להגדיל את אירועי הקטוזיס. אילוזאת מומלץ שם, להשתמש במלחים אניוניים רק אם הנך ממלא אחר הקריטריונים הבאים:

- אתה מאביס מספוא עתיר אשלגן;
- קיימת בעדר בעיה של קדחת חלב ועצירת שיליה;
- מאביסים מנה כולית (בליל);
- יש מעקב אחר צריכת חומר יבש.

כמו כן, כדאי לעקוב אחר pH השתן של פרות המקבלות מלחים אניוניים. במקרה שה-pH בשתן איננו בגבולות 6-6.5, חייבים להתייעץ עם תזונאי מומחה כדי לתקן ולהתאים את רמת המלחים האניוניים המוכנסים למנה.

זבוב חרר-העור המבוגר הוא שעיר, בגודל של דבורת-דבש ובצבע של דבורה מזוממת (Bumble-bee); הוא טס מהר מאד ורק לעתים רחוקות נצפה. ביציהם הלבנבנות באורך של כמילימטר נצמדות לשערות הרגליים, ובכלל לחלק התחתון של גוף הבקר. תוך 3-7 ימים, לפי הטמפרטורה, בוקעים הזחלים הלבנים ואלה מתחפרים ברקמות גוף הבהמה הנתקפת. במשך תקופה של כחמשה חודשים הזחלים "מטיילים" בתוך הגוף ולא ברור לגמרי באיזה מסלול, כפי הנראה ובעיקר דרך רקמות-חיבור, אך מגיעים לרוב חלקיו ואבריו של גוף הבהמה. הזחלים H. bovis נודדים לאורך העצבים ובמשך כחודשיים מתקהלים בשומן שבתעלת עמוד השדרה. הזחלים (larvae) שגדלו כבר לכדי 15 מ"מ אורך ועובי 1-2 מ"מ, מתחילים בנדידתם הסופית, שוב דרך רקמת-חיבור עד שהם מגיעים לרקמה מתחת לעור הגב של הבהמה, ושם כל זחל מיד קודח לו חור לנשימה דרך העור. אחרי תקופת גדילה של 40-80 יום שבה מתקיימות שתי החלפות-עור (moult) של הזחלים, אלה נדחקים החוצה דרך החורים, נופלים לאדמה והופכים לגלמים. כעת הם כבר באורך 25 מ"מ ובעובי 8 מ"מ וצבעם התחלף לחום-אפור כהה. בהתאם לתנאי מזג-האוויר, תוך 1-3 חודשים בוקעים הזבובים הבוגרים, שלמים ומוכנים להזדווגות תוך שעה מרגע בקיעתם - והם מוכנים להקדיש חייהם הבוגרים הקצרים כדי להציק ולהבהיל את קורבנותיהם, הבקר. הזבובים הבוגרים לא אוכלים וחיים רק שבוע אחד, בממוצע.

למה הסיפור דומה? להתקפת מטוסים תמימים לכאורה, וטייסייהם שממילא נדונו לכליה קרובה עוד מפזרים פצצות-זמן לטווח ארוך למדי המתוכננות להחדיר דור נוסף של מפגעים ממש לגב הבקר השלו. לא פלא שהבקר מגיב כשהוא מונחה בדחף פתאומי ובלתי נשלט להשתחרר מן הלחץ הפנימי... נדמה לי שזאת היתה "כוונת המשורר" הקדום, כאשר קרא לזבוב וליחם באותו שם: oestrus.

מרדכי מלען

אכילה בררנית עשויה להביא לידי חמצת תת-קלינית

D.H.M. IX/2000

בודאי זוכרים מאמריו של גד שפט וחוב' בנושא 'ערך גסות החומר' ומקטעי הבליל השונים על פי אורכם ('חקר ומעש' מס' 21,

עמ' 49-60 ובעוד חוברות 'משק הבקר והחלב'). שם גם הוסברה מערכת הנפות להפרדת חלקיקי בליל לפי שיטת אוניברסיטת פנסילבניה. כולנו ערים לחשיבות היחס הנכון בין חלקיקים באורך שונה והשפעתו על מערכת העיכול וניצול המזון לייצור ובכלל. תזונאי במדינת ויסקונסין, ארה"ב מצביע על האפשרות של התפתחות חמצת (אצידוזיס)

הנפה	שיעור המשקל הרצויה (%)	0	6	12	18	23.5
העליונה	12-7	9.3%	13.7%	21.5%	27.5%	58.7%
האמצעית	50-30	47.0%	42.3%	41.6%	38.9%	26.7%
התחתונה	פחות מ-50	43.6%	44.0%	36.8%	33.3%	14.5%

Veeteelt

זיהוי באמצעות טביעות-אף

Veeteelt X/2000

הירחון ההולנדי מביא רעיון ופתרון חדש לזיהוי בקר. חברה לאוטומציה מברלין, גרמניה פיתחה שיטת זיהוי לבקר המתבססת על ראי (טביעת) האף של הפרות. ידוע שמבנה העור בין נחירי הפרה שונה מאחת לרעותה בגלל החריצים והקמטים שבו, בדומה למה שמבחינים בטביעת אצבעות של האדם, והשוני המבדיל הזה נשמר כך לאורך חיי הפרה. אכן, החוקרים משתמשים בכרית של חותמת לצורך יצירת העתק של טביעת-האף ואחר כך מכניסים למחשב. נאמר שגם צילום ניתן להכניס. בערך 15 נקודות הכר (קואורדינטות) של קווים וקמטים מספיקים לזיהוי כשהם ביחד עם פרטי הפרה המאוחסנים על גבי שבב של מחשב. לפי הצורך, את השבב ניתן לחבר לאוזן הבהמה, כאילו זה דרכון. יתכן מאד, שלרעיון הזה יהיה הד חזק באירופה, ויהא זה רק בגלל התקנות לפיקוח על תנועת בעלי-חיים מארץ לארץ.

תת-קלינית בעקבות אכילה בררנית על ידי הפרות. הוא בדיק את אורך החלקיקים של מנה כולית שהוגשה באבוס פעם אחת ביממה ומצא, שבמדידה בכל שש שעות הרכב המזון באבוס השתנה מאד. הטבלה מראה את הכמויות שנמצאו על שלושת הנפות ברווחי הזמן הללו.

התוצאה מצביעה על כך, שהפרות מבררות את המנה הכולית ובתחילה כמעט ולא צורכות תאית של שחת ארוכה, דבר שגורר אכילה פחותה מן המתוכנן של תאית יעילה ובוזה גדל הסיכון לאצידוזיס תת-קלינית. מחקרים רומזים על כך שכ-20% מן הפרות בעדר בררניות מאד בצריכת המקטעים הארוכים. אי-לזאת מוצע כלהלן:

- * לחלק מנה כולית 2-3 פעמים ביממה כדי להבטיח שבכל פעם כל המנה נאכלת.
- * לדחוף ולקרב המזון כמה שאפשר יותר פעמים.
- * לשקול תוספת חומרים קושרים - מים, מולסה, גפת בירה טריה - כדי למנוע בירור יתר ע"י הפרות.
- * לערבב השחת בזהירות ולהימנע מחלקיקים ארוכים מאשר רוחב פה הפרה.
- * להשתמש בתחמיץ תירס מעובד.
- * לדאוג למספוא איכותי ולשמור על יחס 50:50 של מספוא גס: מזון מרוכז.